

Sensorveiledning til konteeksamen HSVPL10117-1 18H

Oppgave 1: Beskriv hva diskriminering er.

Sensorveiledning:

Hovedpensum for oppgaven er NOUen «På lik linje» (2016). Kandidaten bør kunne si noe generelt om hva diskriminering er, og kan gjerne relatere beskrivelsen til grunnleggende verdier og prinsipper som beskrives i «På lik linje». Hvis kandidaten kan eksemplifisere hvordan diskriminering gir seg uttrykk ovenfor mennesker med utviklingshemning, via ett, eller flere av de åtte satsningsområdene beskrevet i NOUen, er det den styrke ved besvarelsen.

Oppgave 2: Beskriv hovedtrekkene i sjekklisten til Løkke og Salthe (2012).

Sensorveiledning:

Kandidaten bør beskrive hva som er formålet med sjekklisten. Kandidaten kan løse oppgaven på flere måter; en variant kan være å skrive generelt om de tre hoveddelene sjekklisten består av, de 10 punktene sjekklisten består av, eller en kombinasjon hvor en, eller to av hoveddelene og noen av de 10 punktene er beskrevet. En grei beskrivelse, basert på en av variantene er tilstrekkelig for å oppnå karakteren E. Graden av utfyllende beskrivelse og/eller det å trekke inn annen relevant kunnskap, vil være avgjøre for hvor høyt besvarelsen blir vurdert.

Oppgave 3: Aristoteles setter opp en rekke dygder som han mener et velfungerende menneske bør gjøre til sine karaktertrekk.

Del 1) Nevn to dygder og forklar hvordan man kan vite at de er dygder

Del 2) Hva er styrker/svakheter ved dydsetikk sett i forhold til nytteetikk og pliktetikk? Bruk gjerne eksempler

Sensorveileder:

Del 1)

Studenten bør kunne si noe om hvordan man finner frem til dyder. Dette gjøres ved å finne en mellomposisjon mellom to motstridende laster (for eksempel ligger dyden «ærlighet» mellom løgnaktighet og taktløshet, «mot» ligger mellom feighet og dumdristighet).

Det er ekstra godt dersom det kommer frem at Aristotelisk dydsetikk regnes som en form for balansekunst hvor man søker slike veljusterte gyldne middelveier mellom forskjellige former for utskielser og tilbaketrukkethet.

Del 2)

Man bør få frem at styrken ved dydsetikken er at man tar hensyn til kontekst i større grad enn de andre etikkene. For eksempel vil dydsetikken se at det er forskjell mellom å stjele mat til sine sultne barn (omsorg) og å stjele for å kjøpe seg større jumbojet (grådighet).

Det er ekstra bra om det kommer frem at dydsetikken sier noe om hvordan dydige/lastefulle karaktertrekk kan komme til uttrykk på forskjellige måter i forskjellige sammenhenger.

Det er supert dersom studenten nevner at «klokskap»/Fronesis er en overordnet dyd som styrer hvilke dyder som bør komme til uttrykk i hvilke situasjoner

Studenten bør kunne si noe om at dydsetikken ikke gir klare handlingsregler, eller at dydsetikken fører til at vi fokuserer for mye på oss selv (egosentrisk).

Det er supert dersom studenten kan si noe om hvordan dydsetikken kan forsvare seg mot slik kritikk.

Oppgave 4: Eksperimentelle design

- A) Hva er navnet på variabelen som måles i en eksperimentell design og beskriv to eksempler på denne typen variabler (vektes 10 %)
- B) Hva er navnet på variabelen som manipuleres/endres i en eksperimentell design og beskriv to eksempler på denne typen variabler (Vektes 10 %)
- C) Hva er formålet med eksperimentelle design? (Vektes 80 %)

Sensorveiledning:

- A) *Avhengig variabel. Eksemplene bør inneholde to variabler som lar seg operasjonalisere.*
- B) *Uavhengig variabel. Eksemplene bør inneholde uavhengige variabler som lar seg manipulere*
- C) *Kandidaten bør få frem at eksperimentell design handler om å avdekke, eller påvise kausale relasjoner. Kausale problemstillinger passer også i denne sammenhengen. En stor styrke ved besvarelsen hvis kandidaten får frem at eksperimentell design handler om å begrense trusselen fra alternative forklaringer. Validitet kan nevnes i denne sammenhengen. Manipulasjon og kontroll bør belyses. Andre forhold som trekkes inn av kandidaten og er relevant, trekkes vurderingen av besvarelsen opp.*

Oppgave 5: Ta utgangspunkt Vernepleierens kjerne roller (Brask, Østby og Ødegård, 2016).

Ta for deg refleksjonsmodellen som er beskrevet i boka og beskriv dimensjonene og rollene som fremkommer når dimensjonene kombineres. Forklar hva partnerrollen er og kom med eksempler på partnerperspektiv, partnermodus og partnerpraksis.

Sensorveiledning

Tema er gjennomgått i undervisning i tillegg til at de har pensum som konkret går på disse spørsmålene.

Brask, Østby og Ødegård (2016):

Side 34-40 for dimensjonene.

Side 40- 42 for rollene

Side 42 – 48 for rolleforventningene: perspektiv, modus og praksis.

Side 63-73 for partnerrollen.

Vi har i tillegg hatt seminar med øvelse på å analysere case som omhandler partnerrollen, dvs. gjenkjenne perspektiv, modus og praksis. Ved slutten av seminaret ble de samme poeng gjentatt: dimensjoner, rolleforventninger, roller og kort om partnerrollen. De har fått handout av vedlagte infoskriv som sammenfatter kjernerollene. I tillegg er PP fra undervisningen lagt ut i Canvas og kan gi noe mer informasjon om hva som er gjennomgått.

Det er et minimumskrav at de klarer å gjøre rede for dimensjonene kraft (samhandling eller handling) og retning (individ eller system). Gode besvarelser gjør også mer rede for systembegrepet i refleksjonsmodellen, (Bronfenbrenner). Gode oppgaver trekker også fram at rollene ikke er å betrakte som statiske, men at både fleksibilitet og stabilitet er tema.

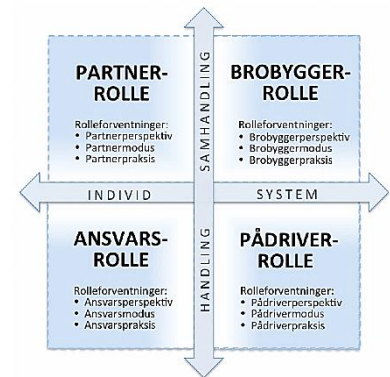
Det forventes at de klarer å gjøre rede for rollene som oppstår når dimensjonene kombineres: Partnerrolle og Ansvarsrolle på individnivå. Brobyggerrolle og Pådriverrolle på systemnivå. Ikke nødvendigvis de konkrete begrepene, men at de forklarer at det er fire roller: en samhandlende rolle på individnivå (partnerrollen), en handlende rolle på individnivå (ansvarsrollen). En samhandlende rolle på systemnivå (brobygger) og en handlende rolle på systemnivå (pådriver). Eksempler og utfyllende beskrivelser gir grunnlag for høyere karakter om de øvrige krav til besvarelsen er oppnådd.

De må kunne beskrive rolleforventningene perspektiv, modus og praksis. Modusbegrepet er mest komplisert og vil gjerne blandes med de andre, så besvarelser som er tydelige på hva modus er bør premieres. Beskrivelse av rolleforventningene framkommer i vedlegget.

”VERNEPLEIERENS KJERNEROLLER - EN REFLEKSJONSMODELL”

AV OLE DAVID BRASK, MAY ØSTBY OG ATLE ØDEGÅRD

Er det mulig å komme enda tettere på praksisøyeblikket, tettere på vernepleierens handling og samhandling, når valgene tas? Boka er bygget opp rundt en refleksjonsmodell (figuren), som handler om det vi har kalt vernepleierens kjerneroller, og rolleforventninger knyttet til disse. Tanken er at modellen kan kaste lys over vernepleierens kompetanse, verdi-grunnlag og handlingsalternativer, relatert til valgsituasjoner som vernepleieren står oppe i. Vi har en antagelse om at refleksjonsmodellen kan bidra til bevissthet og fleksibilitet hos vernepleieren, og fungere som en påminnelse om hvilke dialogmuligheter og maktelementer som ligger i den posisjonen en inntar til enhver tid. Hensikten er ikke å bevise at modellen er ”sann”. Vi ønsker å undersøke om modellen kan bidra til å belyse praksiseksemlene, bringe ny innsikt, og dermed være egnet som refleksjonsverktøy.

Modellen er bygget på to dimensjoner som er sentrale i vernepleierens daglige arbeid og hjelperrolle:

1. HANDLING – SAMHANDLING

2. INDIVID – SYSTEM

Vernepleierens første grunnleggende valg er knyttet til om en aktuell situasjon krever det vi omtaler som **handlingsorientert** eller **samhandlingsorientert** tilnærming. Når vernepleieren opptrer handlingsorientert, er det snakk om tilnærminger som har et mer eller mindre styrende eller påvirkende preg. I noen situasjoner vil dette være helt nødvendig, men høyt bevissthetsnivå er avgjørende.

I ureflektert og isolert form vil handlingsorientering lett kunne bli til instrumentalisme og maktmisbruk, altså langt fra den vernepleierrollen vi ønsker å identifisere oss med. Personen, og dennes livsverden vil bare kunne forstås gjennom gjensidighet og dialog (Ekeland, 2004), og samhandling vil derfor alltid være vernepleierens hovedtilnærming, og bakteppe for innslag av handlingsorientering.

Vernepleierens andre grunnleggende valg handler om hvorvidt situasjonen krever en tilnærming på **individnivå** eller **systemnivå**. Igjen er det snakk om en analytisk og forenklet todeling. Individ er grunnleggende sosiale, og kan i prinsippet bare forstås i lys av de relasjoner, miljøer og systemer som de er en del av (jf. Mead, Bronfenbrenner, m.fl.). Og motsatt, systemer eksisterer ikke uavhengig av individene. Vår todeling skiller heller ikke mellom individets ulike omgivelser, slik som familie, nærmiljø, organisasjon og samfunn.

Likevel mener vi at ordparet individ/system kan gi gode holdepunkter i vernepleierens refleksjon over egen praksis. Individrettet arbeid innebærer da at vernepleieren er i direkte kontakt og samarbeid med personen selv. Systemrettet arbeid handler enten om indirekte arbeid ift. individer, eller gruppetilnærming via tiltak i nære eller fjerne omgivelser.

KJERNEROLLER

Modellen beskriver fire kjerneroller, som verken bør eller skal forstås isolert. Det vil være viktig å bevisstgjøre seg hvilken rolle en er i i øyeblikket, men like viktig å samtidig være åpen for at mange hverdagsituasjoner krever kombinasjoner av roller. Ønsket er å gjenspeile hvordan vernepleieren fleksibelt beveger seg langs dimensjonene, og mellom rollene, når situasjonen tilsier det. Og samtidig at modellen kan bidra til økt rollebevissthet, og trygghet til å holde på en rolle når situasjonen krever det.

PARTNERROLLEN: I denne rollen finner vi den samhandlende og individrettede vernepleieren, der tilnærminger tilpasses og justeres i nært samarbeid og dialog med den enkelte bruker. Alle mennesker har lovmessig rett til selvbestemmelse, samtidig som det er knyttet utfordringer til å realisere dette hos

mennesker med funksjonshemninger. Vernepleieren må derfor ha en spesiell partnerkompetanse (Lorentzen, 2001) for å kunne "spille den andre god". Mange brukere har også begrenset kommunikasjonsevne, noe som krever en spesiell sensitivitet og evne til aktiv lytting hos vernepleieren.

ANSVARSROLLEN: I noen situasjoner forventer vi å møte den handlende og individrettede vernepleieren, som har mot til å ta selvstendige avgjørelser og som viser handlingsdyktighet (Tollefsen, 2004). Ikke minst kreves det en reflektert handlingsevne for å kunne skjøtte det pålagte ansvar for brukernes helse og sikkerhet, jfr. for eksempel oppgaver knyttet til kap. 9 i Helse- og omsorgstjenesteloven om tvang og makt. Vernepleieren som helsepersonell har også ansvar for å stå i vanskelige dilemmaer knyttet til brukerens evne til å se sitt eget beste, og ved behov å ta hensyn som går ut over brukerens egne ønsker og interesser (Askheim, 2014).

BROBYGGERROLLEN: Dette er en rolle som beskriver den samhandlende vernepleieren på systemnivå. Som i partnerrollen er samarbeidet preget av dialogisk kommunikasjon, men retter seg her mot miljøpersonale, familier, nettverk, kommunale instanser, osv. Slike samarbeidsforhold kan tidvis kreve betydelig samhandlingsevne (Endresen, 2014), dvs. å kunne gi og få tillit, lytte aktivt, stille seg åpen for de andres perspektiver, osv. Også tverrprofesjonelt samarbeid vil være en del av vernepleierens hverdag, noe som på mange måter er nærliggende på grunn av kompetansen på tvers av helse- og sosialfag, og på grunn av bredden i behov hos de mennesker vernepleieren har med å gjøre (FO, 2013).

PÅDRIVERROLLEN: Den selvstendig handlende vernepleieren møter vi også i den viktige rollen som pådriver, som kan forstås som en slags ansvarsrolle på systemnivå. Vernepleierens systemfokus gjør det mulig å tilnærme seg både samarbeidsforhold og funksjonshemmende barrierer på mange nivåer (Kassah og Kassah, 2009), noe som gir flere muligheter enn et ensidig individfokus. Vernepleieren har også et ansvar i kraft av sitt samfunnsmandat (Verdal, 2011), som bl.a. innebærer å kjempe for brukernes rettigheter, og varsle om svikt og mangler i tjenestene til de som selv ikke kan si ifra.

Figuren på forrige side viser hva modellen består av: To dimensjoner, som gir fire kjerneroller. Vi har forsøkt å lage en ytterligere presisering av hva det vil si å være vernepleier i praksis. Vernepleieren bygger på kunnskap og verdier (perspektiver), tilpasser seg situasjonen (modus) og anvender ulike tilnærminger i møte med individer og systemer (praksis). Dette er rolleforventninger.

ROLLEFORVENTNINGER

PERSPEKTIV: Vernepleieren fortar hele tiden perspektivvalg, utfra et spekter av kunnskapsformer og verdier. Dette får samtidig konsekvenser for de to neste punktene, modus og praksis. Vi har her hentet kunnskapsdefinisjonen fra Senter for kunnskapsbasert praksis, som fokuserer på kombinasjonen av forskningsbasert kunnskap, erfaringsbasert kunnskap og brukerkunnskap (Senter for kunnskapsbasert praksis, 2015).

MODUS: God praksis krever ikke bare de rette perspektivene, men også at vernepleieren kan aktivere de personlige ressursene som situasjonen krever. Eksempelvis å klare å roe ned for å lytte, eller gire opp for å handle. Det handler om å innta den rette innstillingen, være i en optimal tilstand. "Ikke bare gjør noe! Stå der!", sier Lorentzen (2003), og sikter til situasjoner der vår virkestrang gjør det vanskelig å "stille om", og bare være til stede for et annet menneske.

PRAKSIS: Denne rollekompetansen handler i utgangspunktet om det vernepleieren gjør, basert på perspektivvalg og modus. «Praksis» vil i vår sammenheng handle om et stort spekter fra handling til samhandling. Selv om vernepleieren er kjent for å være målorientert, så vil praksis i de fleste tilfeller likevel være preget av prosess. Preget av kontinuerlig evaluering og justering av kursen utfra brukerens behov og ønsker.

Oppgave 6: Verbal atferd.

Beskriv hva som skiller verbal atferd fra tradisjonelle definisjoner av språk. Beskriv minst to av de primære verbale operantene.

Sensorveiledning:

Vignes, T. (2007). Kommunikasjon for mennesker med språkvansker: Valg av alternative responsformer. Norsk tidsskrift for atferdsanalyse, 34, 13–28.

«Tradisjonelle definisjoner» av språk er opptatt av struktur og verbal atferd er opptatt av funksjon. Kandidaten bør beskrive dette skillet, gjerne med eksempler. Vignes sammenligner det med anatomi og fysiologi.

De primære verbale operantene de har hatt om er: mand, tact, intraverbal, ekkoikk, tekstkopiering, diktat, og tekstual. Kandidaten bør beskrive to ved å beskrive den verbale operantens funksjon. Et minstekrav er at kandidaten nevner to og gir eksempler. Gode oppgaver vil beskrive hva og hvilke typer stimuli som foranleder verbalatferden og hva som opprettholder den.